Iqtisodiy jarayonlarni davlat boshqaruvi orqali samarali yo‘naltirishning ilmiy-nazariy asoslari

Mamatqulov Bekzod Akmalovich
Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi
mustaqil tadqiqotchisi
bekzodmamatkulov4444@gmail.com
ORCID:0009-0004-2019-222X

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada iqtisodiy jarayonlarni davlat boshqaruvi orqali samarali yo‘naltirishning ilmiy-nazariy asoslari, institutsional mexanizmlari va iqtisodiy samaradorlikni ta’minlashdagi ahamiyati tadqiq etilgan. Davlatning iqtisodiyotni tartibga solishdagi funksiyalari, bozor mexanizmlari bilan o‘zaro aloqasi, makroiqtisodiy barqarorlikni ta’minlash, investitsiya muhitini yaxshilash va iqtisodiy o‘sishni rag‘batlantirishdagi roli tizimli yondashuv asosida o‘rganilgan. Tadqiqot metodologiyasida ilmiy abstraksiyalash, qiyosiy tahlil, tizimli yondashuv, institutsional tahlil va iqtisodiy-matematik modellashtirish usullaridan foydalanilgan. Davlat boshqaruvi samaradorligini baholash uchun institutsional sifat, tartibga solish samaradorligi, investitsion faollik va makroiqtisodiy barqarorlikni o‘zaro bog‘lovchi konseptual model taklif etilgan. Tadqiqot natijalarida iqtisodiy jarayonlarni samarali boshqarish davlatning bevosita aralashuvini kengaytirish bilangina emas, balki boshqaruv institutlari sifatini oshirish, raqamli texnologiyalarni joriy etish, iqtisodiy qarorlarning shaffofligini ta’minlash va davlat hamda xususiy sektor o‘rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish bilan bog‘liqligi asoslangan.

Kalit so‘zlar: davlat boshqaruvi, iqtisodiy jarayonlar, iqtisodiy samaradorlik, institutsional boshqaruv, makroiqtisodiy barqarorlik, davlat tomonidan tartibga solish, iqtisodiy o‘sish, investitsiya muhiti, raqamli boshqaruv.

1. KIRISH

Zamonaviy iqtisodiy munosabatlarning murakkablashuvi, globallashuv jarayonlarining jadallashuvi, xalqaro kapital harakatining faollashuvi va iqtisodiyotning raqamli transformatsiyasi sharoitida iqtisodiy jarayonlarni davlat boshqaruvi orqali samarali yo‘naltirish masalasi alohida ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etmoqda. Bozor iqtisodiyoti sharoitida iqtisodiy resurslarni taqsimlash, ishlab chiqarish hajmini belgilash va iste’mol talabini shakllantirish jarayonlari asosan bozor mexanizmlari orqali amalga oshiriladi. Biroq bozor mexanizmlari barcha iqtisodiy va ijtimoiy muammolarni mustaqil hal eta olmaydi. Xususan, iqtisodiy inqirozlar, inflyatsiya, ishsizlik, monopoliyalashuv, daromadlar tengsizligi, ekologik tashqi ta’sirlar va investitsion nomutanosibliklar davlatning muvofiqlashtiruvchi hamda tartibga soluvchi funksiyalarini kuchaytirish zaruratini yuzaga keltiradi.

Davlatning iqtisodiy boshqaruvdagi roli tarixiy rivojlanish davomida turli nazariy maktablar tomonidan turlicha talqin qilingan. Klassik iqtisodiy nazariya vakillari bozorning o‘zini o‘zi tartibga solish imkoniyatlarini ustuvor deb hisoblagan

CC BY 4.0 https://doi.org/10.5281/zenodo.24088239

bo‘lsalar, keynschilik yondashuvi iqtisodiy faollikni rag‘batlantirish va yalpi talabni boshqarishda davlatning faol ishtirokini asoslab bergan. Institutsional iqtisodiyot vakillari esa iqtisodiy rivojlanish samaradorligini davlat institutlari sifati, mulk huquqlarining himoyalanganligi, shartnomaviy munosabatlarning barqarorligi va tranzaksiya xarajatlarining kamayishi bilan izohlaydilar.

O‘zbekiston iqtisodiyotida amalga oshirilayotgan tarkibiy va institutsional islohotlar iqtisodiy jarayonlarni boshqarishning zamonaviy mexanizmlarini shakllantirishni taqozo etmoqda. Davlat boshqaruvini transformatsiya qilish, iqtisodiy faoliyatni liberallashtirish, davlat korxonalarini isloh qilish, raqobat muhitini rivojlantirish, investitsiya jarayonlarini rag‘batlantirish va raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etish ushbu yo‘nalishdagi muhim vazifalar hisoblanadi.

Shu bilan birga, iqtisodiy boshqaruv samaradorligini faqat iqtisodiy o‘sish sur’atlari yoki davlat xarajatlari hajmi orqali baholash yetarli emas. Bunda iqtisodiy qarorlarning natijadorligi, institutsional barqarorlik, resurslardan foydalanish samaradorligi, investitsiyalarning iqtisodiy qaytimi va aholining turmush darajasiga ta’siri kabi ko‘rsatkichlarni kompleks o‘rganish talab etiladi.

Tadqiqotning maqsadi iqtisodiy jarayonlarni davlat boshqaruvi orqali samarali yo‘naltirishning ilmiy-nazariy asoslarini tizimlashtirish, boshqaruv samaradorligini belgilovchi omillarni aniqlash va iqtisodiy boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirishga qaratilgan konseptual yondashuvni ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqot doirasida davlat iqtisodiy boshqaruvining nazariy konsepsiyalarini qiyosiy tahlil qilish, boshqaruv samaradorligini shakllantiruvchi institutsional va iqtisodiy omillarni aniqlash, baholash indikatorlarini tizimlashtirish hamda O‘zbekiston sharoitida qo‘llash mumkin bo‘lgan boshqaruv mexanizmlarini asoslash vazifalari belgilangan.

2. ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODOLOGIYASI

Iqtisodiy jarayonlarni davlat boshqaruvi orqali tartibga solishning ilmiy asoslari iqtisodiy tafakkur taraqqiyotining turli bosqichlarida shakllangan. Adam Smitning klassik iqtisodiy yondashuvida bozor mexanizmi iqtisodiy resurslarni taqsimlashning muhim vositasi sifatida talqin etilgan. Mazkur yondashuvga ko‘ra, raqobat va narx signallari iqtisodiy subyektlar faoliyatini muvofiqlashtirish imkonini beradi. Biroq zamonaviy iqtisodiy sharoitda bozor muvaffaqiyatsizliklarining mavjudligi davlatning iqtisodiy jarayonlarga muayyan darajada aralashuvini talab etadi.

J.M. Keynes (1936) iqtisodiy inqirozlar va bandlik muammolarini hal etishda davlat xarajatlari, soliq siyosati va yalpi talabni boshqarishning muhimligini ilmiy jihatdan asoslagan. Keynschilik nazariyasiga ko‘ra, iqtisodiy pasayish sharoitida davlat investitsiyalari va fiskal rag‘batlantirish vositalari ishlab chiqarish hajmi hamda bandlik darajasini oshirishga xizmat qilishi mumkin.

D.C. North (1990) institutsional iqtisodiyot doirasida iqtisodiy rivojlanishning asosiy omillaridan biri sifatida institutlar sifatini ko‘rsatadi. Uning fikricha, rasmiy va norasmiy institutlar iqtisodiy subyektlarning rag‘batlarini shakllantiradi, tranzaksiya xarajatlariga ta’sir ko‘rsatadi va iqtisodiy faoliyatning uzoq muddatli natijalarini belgilaydi.

CC BY 4.0 https://doi.org/10.5281/zenodo.24088239

J.E. Stiglitz (2000) davlat sektorining iqtisodiy funksiyalarini bozor muvaffaqiyatsizliklarini bartaraf etish, ijtimoiy farovonlikni ta'minlash va resurslar taqsimotidagi nomutanosibliklarni kamaytirish bilan bog'laydi. Ushbu yondashuv davlatning iqtisodiy boshqaruvdagi ishtiroki bozor mexanizmlarini to'liq almashtirish emas, balki ularning samarali faoliyat yuritishi uchun zarur sharoitlarni yaratishga qaratilishi lozimligini ko'rsatadi.

1-jadval

Iqtisodiy jarayonlarni davlat boshqaruvi orqali tartibga solishning asosiy nazariy yondashuvlari

Nazariy yondashuv	Asosiy vakillar	Davlatning iqtisodiy roli
Klassik iqtisodiy nazariya	A. Smith	Bozor erkinligi, huquqiy tartib va jamoat xizmatlari
Keynschilik	J.M. Keynes	Yalpi talabni tartibga solish, bandlikni rag'batlantirish
Monetarizm	M. Friedman	Pul-kredit barqarorligi va cheklangan aralashuv
Institutsional iqtisodiyot	D.C. North	Institutlar sifati, mulk huquqlarini himoya qilish
Davlat sektori iqtisodiyoti	J.E. Stiglitz	Bozor muvaffaqiyatsizliklarini bartaraf etish
Yangi davlat boshqaruvi	C. Hood	Natijadorlik, hisobdorlik va samaradorlik

Manba: ilmiy adabiyotlar asosida muallif tomonidan tizimlashtirilgan.

Jadvalda keltirilgan nazariy yondashuvlar davlatning iqtisodiy boshqaruvdagi roli bir xil emasligini ko'rsatadi. Xususan, klassik yondashuvda bozor mexanizmlarining ustuvorligi ta'kidlangan bo'lsa, keynschilik nazariyasida makroiqtisodiy muvozanatni ta'minlash uchun davlatning faol tartibga soluvchi funksiyalariga e'tibor qaratiladi. Institutsional yondashuv esa davlat boshqaruvi samaradorligini huquqiy va tashkiliy institutlar sifati bilan bog'laydi. Mazkur nazariyalarning umumlashtirilishi iqtisodiy boshqaruvning samarali modeli bozor mexanizmlari, institutsional barqarorlik va davlatning maqsadli tartibga solish vositalari o'rtasidagi muvozanatga asoslanishi lozimligini ko'rsatadi.

Tadqiqotda tizimli tahlil, qiyosiy tahlil, institutsional tahlil va iqtisodiy-matematik modellashtirish usullaridan foydalanildi. Davlat iqtisodiy boshqaruvi samaradorligini baholash uchun quyidagi umumiy funksional bog'liqlik taklif etiladi:

$$E = f(I, R, M, D, S)$$

Bu yerda E — davlat iqtisodiy boshqaruvi samaradorligi; I — institutsional boshqaruv sifati; R — iqtisodiy tartibga solish samaradorligi; M — makroiqtisodiy barqarorlik; D — raqamli boshqaruv darajasi; S — ijtimoiy-iqtisodiy natijadorlik. Ushbu model boshqaruv samaradorligini ko'p omilli tizim sifatida talqin etishga imkon beradi.

3. TADQIQOT NATIJALARI

Tadqiqot natijalariga ko‘ra, iqtisodiy jarayonlarni davlat boshqaruvi orqali samarali yo‘naltirish bir-biri bilan bog‘liq bo‘lgan institutsional, tashkiliy, iqtisodiy va raqamli mexanizmlar asosida amalga oshirilishi maqsadga muvofiq. Davlatning iqtisodiy boshqaruv tizimida strategik rejalashtirish, makroiqtisodiy muvofiqlashtirish, investitsiya faoliyatini rag‘batlantirish, raqobatni rivojlantirish va davlat xizmatlari samaradorligini oshirish asosiy yo‘nalishlar sifatida namoyon bo‘ladi.

Davlat boshqaruvining institutsional mexanizmi iqtisodiy qarorlarni ishlab chiqish, amalga oshirish va nazorat qilish jarayonlarining tashkiliy-huquqiy asoslarini qamrab oladi. Mazkur mexanizm samaradorligi boshqaruv organlari vakolatlarining aniq belgilanishi, qarorlar qabul qilish jarayonining shaffofligi, davlat organlari o‘rtasidagi muvofiqlashtirish darajasi va iqtisodiy subyektlar uchun barqaror tartibga solish muhitining mavjudligiga bog‘liq.

Iqtisodiy mexanizm esa fiskal va monetar siyosat, soliq imtiyozlari, davlat investitsiyalari, subsidiyalar, davlat xaridlari va raqobat siyosati kabi vositalar orqali namoyon bo‘ladi. Ushbu vositalarning samaradorligi ularning iqtisodiy maqsadlarga muvofiqligi, moliyaviy barqarorligi va natijalarni baholash imkoniyatlari bilan belgilanadi.

2-jadval

Davlat iqtisodiy boshqaruvi mexanizmlari va ularning kutilayotgan natijalari

Boshqaruv mexanizmi	Asosiy vositalar	Kutilayotgan iqtisodiy natija
Institutsional boshqaruv	Huquqiy islohotlar, hisobdorlik	Tranzaksiya xarajatlarining kamayishi
Fiskal boshqaruv	Soliqlar, budjet xarajatlari	Makroiqtisodiy muvozanat
Investitsion boshqaruv	Investitsiya kafolatlari, DXSh	Kapital qo‘yilmalarining faollashuvi
Raqobat siyosati	Monopoliyaga qarshi tartibga solish	Bozor samaradorligining oshishi
Raqamli boshqaruv	Elektron xizmatlar, ma’lumotlar integratsiyasi	Ma’muriy xarajatlarning qisqarishi
Strategik boshqaruv	Maqsadli dasturlar, KPI, monitoring	Uzoq muddatli natijadorlik

Manba: muallif tomonidan ishlab chiqilgan konseptual tasnif.

Mazkur jadvaldan ko‘rinadiki, davlat iqtisodiy boshqaruvi mexanizmlarining har biri muayyan iqtisodiy vazifalarni bajarishga qaratilgan bo‘lsa-da, ularning umumiy samaradorligi o‘zaro muvofiqlashtirilgan holda qo‘llanilishiga bog‘liq. Masalan, investitsiya faoliyatini rag‘batlantirish uchun soliq imtiyozlarini joriy etishning o‘zi yetarli emas. Bunda mulk huquqlarining himoyalanganligi, infratuzilmaning rivojlanganligi, ma’muriy tartib-taomillarning soddaligi va davlat xizmatlarining shaffofligi ham muhim ahamiyatga ega.

Davlat iqtisodiy boshqaruvi samaradorligini baholashning integral indeksiga asoslangan konseptual modeli:

$$\mathbf{IEBM = \Sigma\,(w_i \times Z_i),\ \Sigma w_i = 1}$$

Bu yerda IEBM — iqtisodiy boshqaruv samaradorligining integral indeksi; Z_i — me’yorlashtirilgan indikator qiymati; w_i — indikatorning vazn koeffitsiyenti.

Musbat yo‘nalishdagi indikator uchun: $Z_i = (X_i - X_{min}) / (X_{max} - X_{min})$. Salbiy yo‘nalishdagi indikator uchun: $Z_i = (X_{max} - X_i) / (X_{max} - X_{min})$.

3-jadval

Iqtisodiy boshqaruv samaradorligini baholash uchun taklif etilayotgan indikatorlar tizimi

Baholash yo‘nalishi	Asosiy indikatorlar	Vazn
Institutsional boshqaruv sifati	Boshqaruv samaradorligi, tartibga solish sifati	0,25
Makroiqtisodiy barqarorlik	Inflyatsiya, budjet barqarorligi, iqtisodiy o‘sish	0,25
Investitsion faollik	Asosiy kapitalga investitsiyalar, TTXI	0,20
Raqamli boshqaruv	Elektron xizmatlar va integratsiya	0,15
Ijtimoiy-iqtisodiy natijadorlik	Bandlik, real daromadlar, xizmatlar sifati	0,15
Jami		1,00

Manba: muallifning metodologik taklifi. Vaznlar empirik baholangan koeffitsiyentlar emas, dastlabki ekspert farazlari hisoblanadi.

Taklif etilgan indikatorlar tizimi iqtisodiy boshqaruv samaradorligini faqat makroiqtisodiy ko‘rsatkichlar bilan chegaralamasdan, davlat institutlari faoliyati, investitsiya muhiti va ijtimoiy natijalarni birgalikda baholashga xizmat qiladi. Bunda institutsional boshqaruv sifati va makroiqtisodiy barqarorlikka nisbatan yuqori vazn berilishi ularning iqtisodiy tizim faoliyatidagi fundamental ahamiyatini aks ettiradi. Shu bilan birga, mazkur vaznlar kelgusida ekspert so‘rovlari, analitik iyerarxiya jarayoni yoki statistik usullar orqali aniqlashtirilishi mumkin.

Davlat boshqaruvining iqtisodiy o‘sishga ta’sirini nazariy jihatdan quyidagi ekonometrik model orqali ifodalash mumkin:

$$GDPG_t = \beta_0 + \beta_1 GE_t + \beta_2 INV_t + \beta_3 INF_t + \beta_4 DIG_t + \varepsilon_t$$

Bu yerda GDPG — real YaIM o‘sish sur’ati; GE — davlat boshqaruvi samaradorligi; INV — investitsiya faolligi; INF — inflyatsiya; DIG — raqamli boshqaruv; ε — tasodifiy xatolik. Modelni amalda qo‘llashda statsionarlik, multikollinearlik, avtokorrelyatsiya va endogenlikni tekshirish talab etiladi. Ushbu tadqiqotda koeffitsiyentlar real kuzatuvlar asosida baholanmagan.

4. MUHOKAMA

O‘tkazilgan nazariy va metodologik tahlil iqtisodiy jarayonlarni davlat boshqaruvi orqali samarali yo‘naltirishning markaziy masalasi davlatning iqtisodiyotdagi ishtirokini mutlaq kengaytirish yoki qisqartirish emas, balki uning funksional samaradorligini oshirishdan iborat ekanligini ko‘rsatadi. Davlat boshqaruvining samarali modeli bozor mexanizmlarining imkoniyatlaridan foydalanish, bozor muvaffaqiyatsizliklarini bartaraf etish va iqtisodiy subyektlarning uzoq muddatli investitsion rag‘batlarini shakllantirishga asoslanishi lozim.

CC BY 4.0 https://doi.org/10.5281/zenodo.24088239

O‘zbekiston sharoitida iqtisodiy boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirishda strategik rejalashtirish va natijaga yo‘naltirilgan boshqaruv tamoyillarining ahamiyati ortib bormoqda. Xususan, iqtisodiy rivojlanish dasturlarini ishlab chiqishda maqsadli ko‘rsatkichlarning aniqligi, resurslar bilan ta’minlanganligi, ijro uchun mas’ul institutlarning belgilanganligi va natijalarni mustaqil baholash mexanizmlarining mavjudligi muhim hisoblanadi. Bunda strategik maqsadlarni alohida davlat organlarining joriy faoliyat ko‘rsatkichlari bilan bog‘lash boshqaruvning vertikal va gorizontal muvofiqligini kuchaytirishi mumkin.

Raqamli davlat boshqaruvi iqtisodiy jarayonlarni tartibga solish samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biridir. Elektron davlat xizmatlari, idoralararo ma’lumot almashinuvi, avtomatlashtirilgan monitoring tizimlari va ma’lumotlarga asoslangan qaror qabul qilish mexanizmlari iqtisodiy boshqaruvning tezkorligi va shaffofligini oshirish imkoniyatini yaratadi. Shu bilan birga, raqamlashtirishning samaradorligi faqat axborot tizimlarini joriy etish bilan belgilanmaydi. Bunda ma’lumotlar sifati, axborot xavfsizligi, davlat xizmatchilarining raqamli kompetensiyalari va tashkiliy jarayonlarning qayta ko‘rib chiqilishi ham zarur shartlar hisoblanadi.

Investitsiya jarayonlarini boshqarishda davlatning vazifasi kapital oqimlarini ma’muriy usullar bilan taqsimlashdan ko‘ra, investitsiya uchun qulay institutsional va iqtisodiy muhitni yaratishga yo‘naltirilishi maqsadga muvofiq. Buning uchun investorlar huquqlarini himoya qilish, ruxsat berish tartib-taomillarini soddalashtirish, infratuzilma cheklovlarini kamaytirish, davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini rivojlantirish va investitsiya loyihalarining iqtisodiy samaradorligini baholash tizimini takomillashtirish zarur.

Shuningdek, davlat iqtisodiy boshqaruvi samaradorligini baholashda iqtisodiy o‘sishning miqdoriy natijalari bilan bir qatorda uning sifat ko‘rsatkichlarini ham hisobga olish talab etiladi. Ya’ni yalpi ichki mahsulotning o‘sishi, investitsiyalar hajmining ortishi yoki davlat daromadlarining ko‘payishi ijobiy iqtisodiy natijalar bo‘lsa-da, ularning uzoq muddatli barqarorligi, ishlab chiqarish unumdorligiga ta’siri, yangi ish o‘rinlari yaratish imkoniyatlari va aholining real farovonligiga qo‘shgan hissasi alohida baholanishi lozim.

Mazkur tadqiqotning asosiy ilmiy natijasi davlat iqtisodiy boshqaruvi samaradorligini institutsional sifat, makroiqtisodiy barqarorlik, investitsion faollik, raqamli boshqaruv va ijtimoiy-iqtisodiy natijadorlikning integratsiyalashgan tizimi sifatida baholash yondashuvi taklif etilganligidir. Ushbu yondashuv boshqaruv samaradorligini kompleks baholash uchun metodologik asos bo‘lib xizmat qilishi mumkin.

Biroq tadqiqotning ayrim cheklovlari mavjud. Jumladan, integral indeksning vazn koeffitsiyentlari empirik ma’lumotlar asosida aniqlanmagan, taklif etilgan ekonometrik model statistik baholanmagan va boshqaruv indikatorlari o‘rtasidagi sabab-oqibat bog‘liqliklari tekshirilmagan. Shu sababli kelgusidagi tadqiqotlarda O‘zbekistonning vaqt qatorlari va xalqaro qiyosiy ma’lumotlari asosida panel regressiya, dinamik ekonometrik modellar hamda institutsional ko‘rsatkichlarning sezgirlik tahlilini amalga oshirish maqsadga muvofiq.

5. XULOSA

Iqtisodiy jarayonlarni davlat boshqaruvi orqali samarali yo‘naltirishning ilmiy-nazariy asoslarini o‘rganish natijasida davlatning iqtisodiy tizimdagi roli bozor mexanizmlarini almashtirish emas, balki ularning barqaror va samarali faoliyat yuritishi uchun zarur institutsional, huquqiy va iqtisodiy sharoitlarni shakllantirishdan iborat ekanligi asoslandi. Klassik, keynschilik va institutsional nazariyalar tahlili davlat iqtisodiy boshqaruvining optimal modeli iqtisodiy erkinlik, makroiqtisodiy barqarorlik va samarali tartibga solish vositalari o‘rtasidagi muvozanatga tayanishi zarurligini ko‘rsatdi.

Tadqiqot natijasida davlat iqtisodiy boshqaruvi samaradorligini baholashning besh yo‘nalishli konseptual modeli ishlab chiqildi. Ushbu model institutsional boshqaruv sifati, makroiqtisodiy barqarorlik, investitsion faollik, raqamli boshqaruv va ijtimoiy-iqtisodiy natijadorlik ko‘rsatkichlarini yagona tizimda baholash imkonini beradi. Taklif etilgan integral indeks va ekonometrik model kelgusida davlat boshqaruvi samaradorligini miqdoriy baholash hamda iqtisodiy siyosatning natijadorligini aniqlash uchun metodologik asos sifatida foydalanilishi mumkin.

O‘zbekiston iqtisodiyotida davlat boshqaruvi samaradorligini oshirish uchun natijaga yo‘naltirilgan strategik boshqaruvni rivojlantirish, davlat organlari faoliyatini KPI ko‘rsatkichlari asosida baholash, raqamli boshqaruv tizimlarini integratsiyalash, investitsiya muhitini yaxshilash va iqtisodiy qarorlarning shaffofligini ta’minlash muhim hisoblanadi. Bunda davlat iqtisodiy siyosatining samaradorligi faqat amalga oshirilgan chora-tadbirlar soni bilan emas, balki ularning iqtisodiy o‘sish, ishlab chiqarish unumdorligi, investitsion faollik va aholi farovonligiga ko‘rsatgan real ta’siri orqali baholanishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Smith, A. (1776). An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations. London: W. Strahan and T. Cadell.

2. Keynes, J. M. (1936). The General Theory of Employment, Interest and Money. London: Macmillan.

3. Friedman, M. (1962). Capitalism and Freedom. University of Chicago Press.

4. North, D. C. (1990). Institutions, Institutional Change and Economic Performance. Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9780511808678

5. Stiglitz, J. E. (2000). Economics of the Public Sector. 3rd ed. W. W. Norton & Company.

6. Hood, C. (1991). A Public Management for All Seasons? Public Administration, 69(1), 3–19. https://doi.org/10.1111/j.1467-9299.1991.tb00779.x

7. World Bank. Worldwide Governance Indicators. https://www.worldbank.org/en/publication/worldwide-governance-indicators

8. World Bank. World Development Indicators. https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators

9. International Monetary Fund. World Economic Outlook Database. https://www.imf.org/en/Publications/WEO

CC BY 4.0 https://doi.org/10.5281/zenodo.24088239

10. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi PF-158-son Farmoni. «O‘zbekiston — 2030» strategiyasi to‘g‘risida. https://lex.uz/docs/6600413

11. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. Rasmiy statistik ma’lumotlar. https://stat.uz

12. O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. Rasmiy axborot va tahliliy materiallar. https://imv.uz

Ilmiy izoh: maqoladagi jadvallar va modellar konseptual ishlanmalar bo‘lib, real statistik ma’lumotlar asosida baholangan empirik natijalar sifatida taqdim etilmagan.

CC BY 4.0 https://doi.org/10.5281/zenodo.24088239